Tečaj XV. **NOVICE** List 81.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 10. oktobra 1857.

Pretres nekterih vraž in krivih misel naših kmetovavcov.

(Dalje in konec.)

c) *„Ne daj, da bi gledali tvojo živino ljudje, kteri nimajo zrašenih obervi, ker jo vročijo, in če živinče pervi pot pogledaš, ga moraš opljuvati in ga ne hvaliti, če ne zboli in pogine.“*

Ubogi zapeljanček, ki zamoreš kaj tacega verjéti!

Prosti ptujec, kteri je tvoje živinče ogledoval, ti ga ni vročil, t. j. vročnega narédil. Tvoje oči so bile same krive, da ti je poginilo, ker ga nisi dobro oglédal o času zboljenja, in torej tudi zoper njegovo bolezen nič nisi storiti mogel. Ne umorí ti živine človek, kteri jo gerdo opljuva, temuč ti si njéne smerti kriv, ker po stari navadi živini o najmanjih bolézních zdravila kot človek daješ, kteri se na to reč zastopiš, kakor zajic na boben, in poslušaš vselej raji bedake in sleparje, kakor umne možé! Zvéši, da ti tvoje živine ni pervna bolezen umorila, ampak napačne zdravila, ktere si ji dajal.

Izkušnja me je učila — o, da bi me ne bila! — da [illegible] tako imenovanih domačih zdravil pogoltati. Kaj dajajo, n. pr. kravi, ktero napenja? Nepreneháma: tobaka, masti vsake verste, čêsna, gnojnice, in Bog védi, česa še! Ali je tedaj čudo, če ubogo živinče potém še le zboli in še celó pogine? Par lótov živega apna, ali če je prav huda sila, zbod v lakotnico — to bi bilo živini gotovo pomagalo.

Kaj delajo mnogokrat z govédom, ko ga kólje? Ostudno strupéno, živo kroto mu porinejo v golt. Ubogi prežvékovavec mora tako — hoté ali nehoté — v svojem životu kroti in žabi prebivanje dati, in ima tako s koljiko in s krotami se boriti, ko bi par požérkov poparjenih kamilic ali pa mlačna brizglja zadostila in koljika odpravljena bila.

d) *„Kadar turšico sadiš, ne govori nič, ker ti bodo sicer krokarji zernje iz zemlje pozobali.“*

Ta neumnost ima saj to dobrega, da se posli pri delu nič bedastega ne pogovarjajo. Pa vkljub temu ti bo, preljubi kmetič, vendar krokar zernje zôbal, če ga nisi dovolj globoko v zemljo požokal in potem pováljal. Ako ga pa po starem kopitu na široko sêješ in potém le z brano povléčeš, ti ne bo nič pomagalo, kadar boš turšico krušil, ne molčanje, ne govorjenje. To bo krokarju malo mar. Prišel bo na polje in tvojo turšico zôbal, kakor se mu bo ljubilo.

e) *„Samo na pepelnični dan je treba slanino (špeh) sekati, ker potem ne plésnije in ni žaltova.“*

Če je slanina do tega dnéva tudi v bohu se že spridila, ker je bila preslabo presoljena in prekajena, kaj to déne? Dovolj je, da je ta dan bila razsékana.

Veste, kaj ima ta vraža dobrega? Da posli pepelnični dan špeha ne jejo!

f) *„Kadar prodaš žito, vzemi, to je ukradi tistemu, komur prodaš, nekoliko prodanega žita, ker se sicer seme preverže in zavoljo tega slabo tekne.“*

S tém nepoštenim ravnanjem dobí prodajavec pešico žita in — prodá svoje pošteno ime; njegovo séme pa ne postane zavoljo tega ne za lasček bolje ali slabše, poslabí pa se on, ker — krade.

g) *„Kadar pozimi debele in dolge sveče od streh visé, sejaj v pomladi veliko turšice in lanú; oboje prav dobro plenja.“*

Ta vraža saj hudih nasledkov nima. Turšica in lan, zlasti turšica, storita v naših krajih dobro, če ju dobro obdeljujejo. Ali tej krivi véri je letošna zima prav debele svéče, pa tudi debele osle kazala. Koliko turšice se je nakrušilo letos iz debelih ledénih sveč, je vsakemu znano. Še več tacih vraž bi lahko naštel, pa čemu? Ponovim tedaj rajše že mnogokrat izrečeno, pa vunder še novo željo:

Nej gospodje šolski učeniki, pa tudi častitljivi duhovni, take nespametne, in prav dostikrat škodljive vraže po moči zatérajo in c. k. kmetijske družbe podpirajo, ktere si žé léta in léta prizadevajo, z besedo in z bukvami, s svétom in djanjem kmetijstvu na stopnjo pripomoči, ktero sedanje potrébe terjajo. Po „Woch. d. stuer LWG.“

Kaj početi, ko bo zavoljo železnice na Notrajnskem v več krajih malo zaslužka z vožnjo i. t. d., s posebnim ozirom na Planinski, Postojnski, Senožeški in Bistriški okraj, pa tudi nekaj od Ložke doline.

Že je železnica med Terstom in Ljubljano dodelana in kmali ne bo duha ne sluha od cestnih vozačev med Ljubljano in Terstom. Sliši se tudi, da bodo železnico od Šempetra v Reko napravili.

Veliko zaslužka so dale dela na železnici z vožnjo, pa tudi z rokami; marsikteri, ki je zaslužení krajcar prav obernil, si je tudi kaj za prihodnost prihranil in je za tisti čas skerbel, ko z vožnjo ne bo skor nič ali le malo zaslužka.

Kaj bo potem začeti, da se bo moglo pošteno živeti?

Jaz vsem sploh rečem: Obdelujte zemljo, kar najbolje morete pridno in pametno; sadite drevje, pa ne le sadúnosno, temuč tudi gojzdno; sadite murve in poprimite se sviloreje, kjer je kraj za to.

Planinčan in Ložan utegne reči: „Imamo slabe grunte, malo senožet, in voda nam jako škoduje; za sadje pri nas ni pravi kraj; zraven pa červ veliko pokončá, tako da imamo večidel slabe letine!“ — Pivčan, Senožečan bo rekel: „Naši kraji so pusti; le malo imamo njiv in še manj senožet; pri nas je vse kamnito in ne more dosti rasti. Burja sadju škodo dela; zavoljo burje bi tudi murve ne rastle, kmali bi jih mraz pokončal. Sadja pa tudi nimamo kam saditi, in kar ga imamo, ga drugi pokradejo. Sploh rečemo, da govoriti je lahko, al storiti je težko.“

Tudi mi vémo to, in vémo tudi, da kakor koli naj se dela, bojo nadloge iz začetka težke. Al vémo tudi, da od zboljšanja njiv in senožet, spašnikov i. t. d. govoriti, in tega in unega prepričati, da na bolje obdelani njivi je tudi obilniši pridelk in če se germovje in kamne iz košenice ali travnikov trebi, če se travniki gnojijo, da je potem tudi

več merve in otave, — zastonj bo vse govorjenje! Ne boš jih premaknil ne za en las od njih mnenja; „kakor so naši očetje delali — pravijo — tako tudi mi; oni niso vedli nič od današnjih novih reči, pa so bolje živeli kakor mi.“

Res težko je, kmetovavce spreoberniti, ker se le preradi deržé starega kopita, al obupati vendar ne smemo.

Preiskati je treba narpopred odkritoserčno vse napake, ktere ovérajo kmetom boljši stan (pa ne, da bi mi kdo to zameril; saj vsak vé, da tudi na Notrajnskem je kakor drugod, dosti pridnih, umnih, na vsako stran hvale vrednih kmetovavcov), in prepričati mlačne gospodarje, da zemlja trud marljivega obdelovanja obilno povračuje; jih podučiti, kako umno kmetovati; kar pa največ pomaga, je dober izgled. Naj bi vsi grajšaki in premožniši kmetovavci v svoj lastni prid in v izgled drugim si svoje zemljiša zboljšati prizadevali, ker njih ložej stane več denarja v to oberniti. Če gledé na Pivčane in okoli Bistrice, Ložane i. t. d. sploh pomislimo, da pervo in najznamenitnije opravilo možkih je bilo: v gojzdu doge delati, trame tesati in iz gojzda jelove in bukove trame in kerclje (Sagriegel) voziti, za žagance ali dilice skerbeti i. t. d., — ženske so pa domá polje obdelavale, — da je gospodar samo pri oranji in ob košnji se poljskega dela nekoliko lotil, ali pa še ob košnji ptuje ljudí za delo najel: moremo reči, da obdelovanje njiv in snožet je bilo sploh zanemarjeno, in zemlja narmanj čislana.

Pivčani sploh svoj les za kupčijo (Merkantilholz), do kterega imajo pravico v Šneperskem gojzdu, v Bistrico tergovcom prodajajo, ki imajo večidel svoje žage in si svoje mošnje polnijo. Veliko se jih zadolží tako, da dosti jih je že prišlo na boben. Živino pa nekteri pretegujejo lačno po slabih gojzdnih potih, da je groza viditi; gnoj po poti trosijo, domá pa ni s čem gnojiti. Koliko živine se pa na cesti raztegne, da ne vstane več! Če marsikter gospodar tudi v gojzd ne gré, domá vendar le nič ne dela; pri ognji sedi, posebno pozimi, ali pa okoli hiše postopa, tobak pije in roke križem derži. Da bi pa le en kamen spred vrat odnesel in ga v pripraven kraj djal, tega pa ne!

Ko se gré od Zagorja do Juršič (na Pivki), se nahajajo na levi strani pri poti košenice na precej pešeni zemlji. Stermel sem viditi na košenicah ali travnikih polno kopačev, ki so pesek za železnico kopali in sicer vsak gospodar na svojem partu ali delu. Za malo krajcarjev je skorej vsa tista velika košenina tako spridena, da ni kje trave za odrezati. Gospodarji! ko bi bili vi tisti trud, ki ste ga pri kopanji peska imeli, v to obernili, da bi bili kamne in pesek iz košenic odpravljali, kakšen dobiček bi bil za vas!

Na Juršičah je hotel neki kmet v jamo zraven svoje hiše kamna navoziti, kterega je polno po gmanji, da bi bil za hišo mal vertič za zeljenad imel, — pa ni smel tega storiti. Župan mu je bil prepovedal!

Kaj pa sadje? sadje se po Pivki redko kje dobi; — v Ložki dolini ga je tudi le malo, posebno mladega drevja se le malo nahaja. Le malo jih je, da bi se potrudili, drevjiče požlahniti ali cepiti. O koliki prid za nas, ako bi bilo dosti sadja za prodaj in za dom. Žalibog! da se pa tudi ne manjka takih hudobnežev, ki mlado drevje, ki ga je priden in marljiv kmet vsadel ali cepil, pokončujejo. V Ložki dolini je nek hudobnež v eni noči okoli petdeset mladih drevesc pokončal! — V Bistrici je lansko leto in že popred in tudi letos kantonska gosposka zapovedala vsakemu, ob ženitvi nekoliko drevja posaditi; — in res dosti se ga je posadilo pri potih, pri cestah, n. pr. v Ternovem, okoli Knežaka, okoli Beča i. t. d. Al glejte! hudobneži in ponočnjaki so drevje tako zmajali ali pa ga izruvali, da se je posušilo! — Pa ni ga, ki bi se prizadel takega gerdúna zvediti in ga gosposki v kazin izročiti! V takih okolišinah bi najbolje bilo, da bi bile soseske za poškodovanje drevja odgovorne, in da bi se na soseskine stroške moralo toliko drevja posaditi, kolikor ga je bilo v tisti srenji pokončanega ali poškodovanega. Po tem mislim, bodo hudobneža kmali izvohali.

To hvale vredno zapoved — ženinom sadja saditi — je kantonska gosposka v Ložu tudi dala, in že se vidi mnogo mladega drevja.

(Konec sledi.)

Jezikoslovne in zgodovinske drobtinice.

Spisal P. Hicinger.

5. *V kakošni obliki rabiti imena ptujih krajev?*

Ptuje lastne imena krajev, zlasti nemške, se v časih nekakošno teško priličujejo s slovenščino, ker je njih domača oblika zeló razločna memo oblike naših lastnih imen. Nar ložje se v našem govoru porabijo latinske, potem italijanske in greške. Latinske in italijanske s končnico *a* se podajajo celoma slovenščini, greške v končnico *η* je že Latinec preravnal na *a*; latinske mnogobrojne s koncom *ae* in *i*, enako greške s koncom *α* in *ο*, se rabijo zopet v slovenskem mnogobroji s koncom *e* in *i*; latinske s koncom *us* in *um*, italijanske s koncom *o*, in greške s koncom *ος* in *ον* odmetavajo ravno to končnico, in se sklanjajo potem kot slovenske imena, ki se končujejo s tihnico; le pri latinskih ali greških imenih, ki imajo drugačno končnico, in v rodivniku en zlog privzemajo, se daje slovenska oblika s tem, da se rodivniku ptujega imena odbije končnica is ali *ος*, ali včasih še kaka glasnica spremeni; kot n. pr. Trapezus (untis), Trapezunt, Neapolis, Neapel. Vendar tega ni potreba razlagati na dolgo; toliko pa bi smeli reči, da starih lastnih imen nam ni potreba toliko pačiti, da se skorej ne dajo spoznati; na. pr. Čudija za Scitijo, Mužija za Mezijo, ker ni vsak bravec tudi koreníkoslovec ali etimolog.

Kako pa je bolj prav ravnati z nemškimi imeni?

Mnogo nemških imen za kraje in mesta so že prekerstili drugi Slovani, zlasti Čehi; ali je pač nar bolj prav, se tistih poprijeti, zlasti kjer se nam nemška oblika teško prilega; na pr. Aachen, Cahi; Frankfurt, Frankobrod; Konstanz, Kostnica; Magdeburg, Devin; Regensburg, Rezno. Nektere nemške imena so prenarejene iz latinskih, in sicer včasih precej okorno. Ali bi ne bilo prav, pri takih imenih se povračevati na pervotno latinsko obliko, zlasti ker se Italijan, naš bližnji sosed, tudi po njej ravná? na pr. Mainz, Moguncia ali Mogonca; Köln, Kolonia (ne Kolin); Kassel, Kastel; München, Monakovo; Worms, Vormacia. Mnoge nemške imena z lahkoto sprejemajo slovensko podobo, če se jim dá končnica po izgledu Latinca ali Italijana; na pr. Bonn, Bona; Freisingen, Frizinga; Göttingen, Gotinga; Bremen, Brema; Hanover, Hanovera. Mnoge imena krajev, ki se nam navadno naznanujejo v nemški obliki, pa so izvirno slovanske; ondi pač druga ne more veljati, razun da se povračujemo na izvirno, že nekako domačo obliko; na pr. Breslau, Vratislav; Danzig, Gdansko; Leipzig, Lipsko; Lübeck, Lubek; Rügen, Rujana. Mnoge nemške imena krajev in mest pa rabimo sploh v obliki, v kakoršni nam jih ptujci ponujajo. Le nektero se je v novič poslovenilo, na pr. Salzburg, Solnigrad. Morebiti pa je ime reke Salzah in od tod tudi ime mesta izvirno slovensko, kakor se nahaja mnogo slovenskih zal, na pr. poleg Idrije na Krajnskem, pri Blatnem jezeru na Ogerskem, poleg Hale na Saksonskem; in nemški Salzburg je morebiti toliko, kot slovenski Zalavar ali Zalabor na Ogerskem. Sitno je pa, da za nektere kraje, ki ležijo v sredi slovenske zemlje, imamo prav za prav zgol nemške imena, ali jim le slabo slovensko podobo zamoremo dati; na pr. Seisenberg, Žužemberg, Luttenberg, Lutmerk; in še Marburg, kar ni iz nobenega latinskega imena, ampak se je le prigladilo iz prejšnega Marchburg, kakor Marwein iz Marchwein. Ko bi se pač še ktero drugo

tako ime dalo enako po slovensko preobleči, kakor se je Marburg preobleklo v Maribor.

Od drugotnih krajev in mest bi bilo manj posebej govoriti. Kar je izhodne Evrope, je vsa več ali manj slovanska, in zatorej se povsod nahajajo tudi poslovenjene imena, ne samo na Poljskem in Rusovskem, ali po Ogerskem, ampak tudi na Turškem; torej nam ni potreba pisati Konstantinopel, temuč Carjigrad, ne Tesalonik, ampak Solun; ravno tako ne Ofen, temuč Buda, ne Lemberg, temuč Levov. To se tukaj opomni le za to, ker jim je bilo doslej marsikaj le iz nemških bukev znano, ter množtvo slovenskih imen prikrito. Drugač je v zahodni Evropi, kjer so bolj spremenjene romanske ali germanske narečja. S španjskimi imeni sicer ni veliko drugač, kakor z italijanskimi; pa francozke imena so toliko spačene, da bi nam dostikrat izvirno latinsko bolje šlo na uho in na roko, kot sedanje francozko; na pr. Marsilia za Marseille, Burdigale za Bordeaux (Bordó), Geneva za Genf i. t. d. Z angleškimi imeni ni kaj spreminjevati, zlasti ker je tudi izrekovanje negotovo. Po drugih delih sveta pa sploh jemljemo, kakor se nam ponuja, le svoj pravopis radi rabimo.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Slovenskih Goric na Štajarkem 20. septembra.*) V naših goricah dobí in najde človek vse, česar koli serce njegovo poželí: kruha, vina, mesa, sadja, medice, zlatine, hladne vode i. t. d. Al letos se od presilne suše vsem vkup slabo godí. Vse je pusto in golo viditi, samo vinogradi so lepi. Grojzdje se je zlo popravilo, le v žgečih sterminah ima drobne jagode, plesnjivost se redko zapazi; večidel je napadene terte v tretjem létu zapustila. Škoda le, da je toča preveč naj žlahnejega vina Lutomerčanom pobrala. Jarine imamo malo kaj, sočive razun krompirja nič, in čudno je, da turšica toliko suše prestane, ker se v naših dolinicah lepa nahaja. Zato jo ljubimo, in je sploh kakor južni sad še več priporočila vredna. Iz travnikov pa so celó naše vesele prepelice pobegnile, menda bliže vod; tudi lastovic je malo. Vode iz studencov še imamo pri nas za potrebe večidel zadosti, in zdaj in zdaj tudi njeno ceno bolj spoznavamo, zakaj v nekterih sosednih krajih, kakor v Jereninski, št. Jurski dolini morajo kalužo od dalječ voziti; zato terpí ljuba živinica pomanjkanja vode in kerme. Milo je gledati, kako zoper navado vse rada žre; ubogi vinocari svoje edine kráve od kraja prodavajo skoraj za vrednost kože. Bčele umirajo; pri nas scer terdijo, ali po skušnjah menim, da repica (rips ali ogeršica) ne škoduje bčelam, k večem medlim zavolj preobilnega močnega medú, o mladoletji. Nasproti pa so se sviladi (židni červiči) tù in tam pri vsi neredi in pomanjkljivosti listja zdravi in lepi vpredli; le škoda, da se pri nas tako malo murb zareja in zasaja! Zdaj bi bilo listje že dobro za kermo, razsekano in ometeno še je za rejo prešičev; repe tako ne bo nič. Plošnjata borova osa ali metulj (Tenthredo ali Lophyrus pini) nam hudo žuga borovje, posebno mlade bore s svojo brezštevilno gosenčno zalego pokončati; vidimo od spodjedenega šilovja same rujave veršiče in vejice na borih, pod drevjem se sliši kakor bi peršelo in spodej na tléh je vse zeleno. Nihče ne pomni takega merčesa in neumneži že si prerokujejo prihodnje nesreče, vojske in Bog vé kaj še od tega. Po ukazu c. k. okrajne gosposke je obiranje gosenc le na niskih vejicah in klanje po deblu lazečih mogoče, drugih pomočkov ne vémo. Semensko zalego prosto oko po luknjičastih mladikah težko zapazi, prešiči bi morebiti le malo mešičkov ali pužic po gojzdu izrovali, in težko je terditi, da bi tudi veverce kaj pomagale. Bora more mnogo živeža po šilovji dobiti, ker jo vidimo na kakem kamnitem stermcu stati, in če se tega popolnoma ali deloma znebi, mora vsahniti ali hirati. Da mi teh ran po gojzdih v našem življenji ne bomo več zacelili, je neizrekljiva škoda za naše kraje, kjer toliko tertnega kolja potrebujemo! — Vino nam bo veliko zaleglo; tako dobrega znabiti kmali ne bomo več dočakali. Gorkomer še zdaj pride na 25 stopinj opoldan, kar še 34. leta ni bilo, in cibebe se delajo na grojzdji. Naj le bendimo ob gorkem vremenu srečno končamo, bomo vse trude in vročino pozabili in si marsikrat veselo popevali. Zato pa hočem h koncu nekaj hasnjivega opomniti in povedati.

1. Vsaki ptujec, kteri zdaj pride v naše Gorice, ne more dosti pohvaliti, kako močno mu lepe, s svetlim grojzdjem nasipane brajde po hišnih stenah ali na robu vinograda napeljane, dopadejo. Zares prijetno je viditi s tertami obdano pohištvo, in daja hišam večo varnost; vlastnika pa lep dobiček mnogo sicer slabjega vina in brez vinograda grojzdja premalo skerbi. Terta se tudi dobro ponaša na brajdah hišnih sten, na šotorih i. t. d.; vendar vidimo, da so brajde malo obrajtane ali slabo špogane in z neprimernimi tertami previdene. Za brajde in merzle vinograde dajo rano grojzdje za zobanje in za dobro vino najbolj hvaljeni: beli, rudeči, modri klevnar (mušica), modri portugizar, rudeči traminar, rumeni klešec, gutedel (španjol), česar se ravno zdaj lahko tukaj na Hlapji prepričamo. Pozneje zreli in obrajtani so: muškat, mušica, refošk, zamorec, laška modrina, burgundar i. t. d. Stavimo tedaj brajde!

2. Naši kakor tudi drugi vinorejci mislijo večidel, da se vino ali sodi morajo žvepljeniti, in zato si delajo tako veliko skerb, da ni izreči; vendar je vse prazna reč. Že tri leta nisem trohice žveplja za svoje vina potreboval, in vendar so bile na Dunajski razstavi hvaljene in za dobre spoznane. Ako se hočemo prepričati, da je sod čist, je zadosti en žvepljen klinček ali kako drugo treskico skoz pilko deržati; ako plamni ali gori, smemo gotovi biti brez skerbi. Le kadar vinske sode spraznemo, in jih hočemo plesnjivosti ubraniti in za vino pripravne hraniti, je dobro sode z žveplom kaditi, in zato je vsako rumeno žveplo-platno dobro, in celó nepotrebno skerbimo ga z dišavami natrošeno. Vse to nam poterdi Vertovcova „Vinoreja.“

3. Dobro vino že samo po sebi pivcu diši, posebno pa, ako prigrizne kos suhega svinskega mesa, kterega Goričani imenujejo „slivov les.“ Škoda, da malo naših kmetov svinsko meso okusno povodi, od solenine nič ne vedó, in da bi se govedina na ravno tako vižo ohranila, je še manj znano. Ker bo marsikter gospodar primoran, zavolj pomanjkanja kerme svoje goveda klati, hočem opomniti, da se tudi govedina za prihodnje potrebe povojena da ohraniti, in če ne bo zaseka, se v kakem sodu v suhi pepél zagernjena dobro obderži. Slanina, ktera je v Nemčiji zló v navadi in meso, ki je drugo leto ravno tako dobro, se naredi takole: Vzame se čist sod, na enem koncu brez dna; drugo dno se potrosi s suho soljo; potem se naložijo zmiraj više kosci mesa, kteri so naj boljši brez kostí, s suho soljo in solitrom prav dobro vribani, in terdno vkup naloženi, da ne ene luknjice ni. Vmes se zna djati lavorovo listje ali se potrese štupa popra, klinčkov, brinovih jagod, materne dušice, rožmarina, pridmuta. Na 100 funtov mesa se vzame 6 lotov suhe soli in 2 lota solitra, za svinsko več solitra, za ovčje nič. S nasolenim mesom do verha napoljnen sod se dobro zakrije, in zna eno veliko pilko imeti na dnu, kjer se meso izjemlje, in na ti zadelano luknjo, kjer se solenica lahko doliva. Potem se mora sod štiri tjedne vsaki dan enkrat, pozneje vsaki teden enkrat, preobračati. Poleti se stara solenica z novo nadomesti, ktera se tako naredi: 6 funtov soli, 1 funt cukra in 6 lotov solitra se v 5 bokalih čiste vode skuha in nalije. Jakopič. *)

Od Svetinj poleg Lutomera na Štaj. 5. oktobra. Včeraj je bila velika slovesnost v sosedni fari pri sv. Mi-

---

*) Po naključbi zakasnjeno.

*) Prosimo za obljubljeno. Vred.

klavžu. Pridni in vse hvale vredni farani so svojo cerkev od tal do verha ponovili — četiri altarji in prižnica so del ponovljeni, del pa iz novega napravljeni, in mnogo cerkvenih reči je novih nakupljenih; razun tega so še 3 nove zvonove iz Ljubljane, od izverstnega mojstra, gospoda Samasa, vlite dobili. Vse delo v cerkvi, prav lično in lepo, je gosp. Tomaž Kotnik iz Maribora zeló hvale vredno izpeljal. Častiti gosp. župnik, Juri Daičar, kterega teža lét tare in ljubega zdravja mu manjka, je izročil to važno opravilo svojemu gosp. kaplanu Mat. Fric-u, kteri je s pomočjo cerkvenih predstojnikov, Kelemina in Kolariča, vse skozi in skozi častitljivo dognal. Omenjenih mojstrov si tudi mi serčno želimo, da nas bota s svojim izverstnim delom razveselila. — Škoda! da v naših vinogradih ni brez toče bilo; kjer pa je ni bilo, je prav lepo; grojzdje je pečeno, cibebe se delajo. Imeli smo zadnje dni ugoden dežek; sedanje vreme pa grojzdju zopet služi. Vince bo in mora dobro biti; naj ga le umno spravijo. Bolj srečni so pa Radgonski vinorejci. Tam hvala Bogu! toče ni bilo. Grojzdje še je lepše kot tù, in precej več ga je kakor lani. Tergatev se pred Uršinim tednom ne bo začela. Sadja in vsake drugače reči je zeló malo. Jančar.

Iz Slovenograca. Roženkranska nedelja je bila za staroterško faro in celo okolico kaj vesel praznik. Visoko častiti gosp. Franc Lipold, kn. šk. duh. svetovavec in fajmošter v pokoji — brat pred 2 letoma umerlega Ričičkega pesnika — so drugo novo sv. mašo peli. V slovesnem sprevodu 21 mašnikov, ki so prišli od blizo in dalječ verlega starčka počastit, so se med verstami neštevilnega ljudstva v lepo okinčano cerkvo podali. Po danem blagoslovu na leco stopivši so toliko serčno in krepko glasno pridigovali, da malo čverstejših tako. Vsakega je v serce ginilo, gledati, kako pobožno so sami milostljivi gg. knezoškof Slomšek jubilantu pri sv. maši arhidiakonirali, zlasti pri sv. evangelji, ko sta se pervi s škofijsko, drugi z lepo ovenčano romarsko palico v levici proti zbrani množici obernila. — Po dokončani cerkveni slovesnosti bil je obed pri gosp. jubilantu. Vsi zbrani svatje so bili kaj veseli, ker so jih premili gosp. knez in škof s svojo nazočostjo počastili, zdravico Njih Veličanstvu — Cesarju, kterega godovanje je bilo, jubilantu in žlahti napili in tako pokazali, da je njih veselje med svojimi otroci biti. Častitemu je vès čas obličje radosti kipelo. Narvikši daj jim še veliko lét zdravih in veselih živeti! — V naših krajih so zemeljski pridelki dobri. Akoravno je tudi pri nas sv. Matevž na belcu prihajal bil in ajdo poteptal, moremo vendar le zadovoljni biti; kruha bomo imeli, pa tudi mošta si natočili: ljuba duša, kaj še hočeš več? Cvetko.

Iz Mehovega na Dolenskem 6. oktobra. Po našem Dolenskem bo ta teden tergatev v kraji. V Semiški fari zdaj nar bolj tergajo, koder jim lanska toča ni vinogradov preveč oklestila. Kteri so po sv. Mihelu tergat pričeli, bodo dobro kapljo, tisti od leta 48 enako, iméli, in jo tudi lahko prodali. Tisti pa, ki so v svojo škodo že 8., in nekteri neumneži, sosebno v Vinoverhu, Št. Marj. in Št. Koc. fare 14 dni pred sv. Mihelom obirali, bodo imeli „čvička matička“, in ga bodo tudi večidel sami žulili. V Semiču se je bil tudi nekdo prederznil zoper kantonsko in srenjsko prepoved pred sv. Mihelom svoj zemljak oberati, pa berž je bil zatožen, in v Metliki v luknjo vtaknjen, dokler tergatev mine. Prav se mu je zgodilo! J. O. Lepstanski.

Iz Ljubljane. Vis. c. k. krajnska deželna vlada je razglasila vsled razpisa vis. c. k. kupčijskega ministerstva od 5. t. m., da se bo vožnja za blago na železnici v Terst 15. okt. začéla. — Iména kmetovavcov, kteri so 24. septembra premije za konje dobili, so: Janez Hafner iz Gorenje vasi, za kobilo z žebétom, je dobil 10 cekinov; Janez Logar iz Vilševka, Jožef Grašic iz Golnika in Jožef Mušic iz Spodnjega Bernika; vsak téh treh je prejel za kobilo z žebétom po 5 cekinov; in zadnjič je prejél Lenart Šušnik iz Mlake za 3 léta staro kobilo 10 cekinov v zlatu.

Novičar iz raznih krajev.

Z Najvišjim sklepom od 13. septembra je bilo zaukazano, da je porabnino od izdelovanja cukra iz pése, in sicer od pése, ki pride présna v izdelovanje, po 18 kr., od suhe pése pa 1 fl. 39 kr. za dunajski cént odrajtovati, kar ima od vsih Svet t. l. veljati. — 3. t. m. so brez posebnih težavnost poskusili, vodo v Nabrežino napeljati, in brez vseh ovirkov je pritekla 600 čevljev visoko v vodnjak vodnega stolpa, od kodar teče dalje za potrébo železnice. — Koroška železnica tudi že ročno odséda. Da bi preveč delavcov na posamnih mestih se ne nabralo, dela sedaj na 31 različnih mestih med Celovcom in Dravburgom 8000 ljudí. — Kakor so bile poslednje dní mesca septembra vsih očí v Štutgart, in perve dní t. m. v Vajmar obernjene, tako se prizadevajo zdaj, ko so cesarji že vsak v svoji deržavi, časnikarji, slednji po svoje, pravo vganiti, in marsikteri njih si domišljuje, da sliši, kaj so si mogočni vladarji tù in tam pripovedovali — travo pripovedovati, po kteri so mogočni gospodje hodili, in vemo, da se tudi tacih ojstroušnikov ne manjka, kteri se po stenah poslopij, v kterih so cesarji se pogovarjali, ozérajo, ali jim ne prinese kaka sapica kaj, kar bi po njih volji bilo. Omenili smo že v poslednjem „Novičarji“, da so shodi cesarjev že spominu izročeni, in ponovimo poslednjič, da je edini namen téh shodov bil, mir in spravo evropejskih narodov ustanoviti in uterditi. In komu more blagor narodov bolj pri sercu biti, kakor njim, kterim je božja previdnost blagor narodov v roke podala? — Komej se oblaki viharja na eni strani razidejo, se že sopet na drugi černa meglica pokaže, iz ktere se po malem bliska. Taka je na Španjskem, kjer se zná v kratkem kaj unéti, kar bi to nesréčno deželo še v huje nadloge zakopati utegnilo, kakor jo že toliko lét kot neodpravljiva mora tlačijo. Dolgo je bilo misliti, da bota dežela v zavetje mirú in sreče prijadrila. Pa drugače se je obernilo. Ondi je sopet danes, kjer je bila, ko je general O'Donel stolno mesto Madrid zapustivši po celem kraljestvu neslogo in vstajo razširjal, samo za to, kjer se njemu ni prileglo, kar so drugi zahtevali. Maršal Narvaez je 12 méscov pervi minister kraljice bil; 1. t. m. je odstopil. Neznano je še zakaj. To samo se misli, da ga je stranka spodrinila, kteri se ne more nikako ime dati, ktera pa zamore, če premaga, Španjo sopet mnogo kervi stati. Njeno železo namreč je: sila, preganjanje in stiskanje. Bog daj, da bi se vihar polegel, in ne dal nam, še dolgo iz té nesrečne dežele žalostink donašati. — Važna, in prav važna novica nam je prišla iz Francozkega: Kitajcom namreč je francozka vlada vojsko napovedala. — Iz Indie ni doslej nič posebnega došlo, kakor kar je poslednji Novičar povedal. To le pristavimo iz najnovejih časnikov, da si upajo Angleži čez 80,000 vojakov evropejskega rodú ondi imeti, preden Božič pride. — Zastran nesréče na železnici med Kapfenbergom in Brukom zvémo dalje, da je bil telegrafnik vsega tega kriv, ker je, že 4 noči v službi, vès omamljen in vtruden zanemaril znamenje po telegrafu dano in tudi ni odgovora dal. Šel je tadaj vozovlak, in tako se je nesréča zgodila. — Iz Cetinje je brati, da je duhovšina Isečkega samostana, nekdanjega sedeža serbskih patriarhov, vladika pismeno pomoči zoper Turke prosila, ker kristjane silno zaničujejo. Kaj je vladika odgovoril, ni znano, poslal je pa 3—4000 Černogorcov, svojo deželo branit.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**